AHMED BİN ALİ EL-MÛSULÎ

Musul'da yetişen hadîs âlimlerinden. Künyesi, Ebû Ya'la olup, adı, Ahmed bin Ali bin Müsennâ bin Yahyâ bin Hilâl et-Temîmî'dir. Künyesi ile meşhûr olmuştur. Musul'da Temîm kabilesine mensûb olduğu için "Temîmî" ve "Mûsulî" denilmektedir. 210 (m. 825) senesi Şevval ayının üçüncü günü Musul'da doğdu. Çok sayıda âlimden ilim tahsil eden Ahmed bin Ali, zamanının değerli âlimlerinden idi. Onbeş yaşında iken Bağdâd'a gitti. Orada Ahmed bin Hatim'den hadîs-i şerîf dinledi. Uzun bir hayat yaşıyan Ebû Ya'lâ'nın yanına, birçok insanlar gelip ilim öğrenirlerdi. 307 (m. 919) yılında Musul'da vefât ettiğinden, Musul halkı ve çarşı esnafı, dükkânlarını kapatarak cenâzesinde hazır bulundu.

Ebû Ya'lâ hadîs ilminde büyük ve meşhûr bir âlimdir. Hadîs-i şerîf hafızı idi, ya'nî yüzbinden fazla hadîs-i şerîfi senetleriyle ve râvileriyle birlikte ezberlemişti.

Ebû Ya'lâ Mûsulî; Ali bin Ca'z, Yahyâ bin Maîn, Muhammed bin Minhal ed-Darîr, Gassân bin Rebî, Şeybân bin Ferrûh, Yahyâ el-Hammânî, Ahmed bin Hatim ve daha birçok âlimden hadîs-i şerîf dinlemiş ve ilim öğrenmiştir.

Kendisinden ise, Ebû Hatim bin Hibbân, Ebû Ali en-Nişâbûrî, Hamza bin Muhammed el-Kinânî, Ebû Bekr el-İsmâilî, Ebû Bekr bin el-Mukrî, Ebû Amr bin Hamdân, Nasr bin Ahmed el-Mürcî ve daha birçok âlim ders almış ve hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Hadîs âlimi olan Ebû Ya'la, bu ilimde sika

(güvenilir), sağlam bir râvidir. Onun ilimdeki üstünlüğünü, birçok âlim bildirmektedir. Bunlardan, Yezîd bin Muhammed el-Ezdî: “Ebû Ya’la, sıdk (doğruluk), emânet sahibi olup, yumuşak huylu ve dînine çok bağlı kimselerden idi. İbn-i Hibbân: “O, sika ve sağlamdır, ilim sahibi bir râvidir. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin ba’zılarından, onunla Peygamberimiz arasında üç râvi bulunmaktadır” demişlerdir. Sem’ânî de şöyle anlatıyor: “İsmail bin Muhammed bin Fadl’den işittim. Diyordu ki: “Bütün müsnedleri okudum. Müsned-i Adenî, Müsned-i İbn-i Munî gibi. İbn-i Münî’ninkisi, nehirler gibidir. Ebû Ya’lâ’nın Müsned’i ise, bütün nehirlerin kendisinde toplandığı deniz gibidir.”

Büyük hadîs âlimi Hâkim de, onun hakkında diyor ki: “Ben, hafız Ebû Ali’nin Ebû Yalâ’yı, onun sağlamlığını ve hadîs-i şerîfleri ezberlemesini çok beğendiğini görüyordum. Hattâ öyle idi ki, onun hadîs-i şeriflerden bilmedikleri çok azdı. Ebû Ya’lâ, sika ve sağlam bir râvi idi.”

Hâfız Ebû Ali de diyor ki: “Ebû Ya’lâ, Bişr bin Velîd’in yanında iken Ebû Yûsuf’un kitaplarından başkası ile de meşgûl olsaydı, Basra’da yetişen Süleymân bin Harb’in ve Ebû Velîd-i Teyâlisî’nin derecesine ulaşırdı.”

Ebû Amr-ı Hîrî de: “Ebû Ya’lâ, sırf Allah rızâsı için hadîs-i şerîf rivâyet eder, öğretirdi. Karşılık olarak hiçbirşey beklemezdi” dedi.

Onun rivâyetlerinden biri şöyledir: Eshâb-ı kiramdan Abdurrahmân bin Avf şöyle bildiriyor: Resûlullah (aleyhisselâm), müşriklerle yapacağı bir harbe çıkacağı zaman, Hazreti Osman, ordunun ihtiyâcını karşılamak üzere 700 kab dolusu altın vermişti. Ebû Ya’la Müsned’inde diyor ki: “Ebû Sa’îd-i Hudrî buyuruyor ki: Resûlullah (aleyhisselâm), namazdan selâm verince, üç defa Sübhâne rabbike âyet-i kerîmesini okurdu.” Ebû Ya’lâ’nın rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerde Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buyurdular ki: “Nikâh benim sünnetimdir. Fıtratımı sevenler, sünnetimi yerine getirsinler.”

“Her kim yeni doğan çocuğunun sağ kulağına ezan ve sol kulağına da ikâmet okursa, Ümmü Sibyan denilen havale hastalığından korunmuş olur.”

“Îmânlarının selâmeti uğruna, dünyalıktan kayıplarına aldırış etmedikleri sürece; tevhîd, Allahü teâlânın gazâbını onlardan uzaklaştırır. Bunu yaptıkları, ya’nî dünyalıktan olan kayıplarına üzüldükleri ve “Lâ ilahe illallah” dedikleri zaman Allahü teâlâ, yalan söylüyorsunuz, bu sözünüzde sâdık değilsiniz, buyurur.”

“Melekler, kulun amel sahifesini Allahü teâlâya arz ettikleri zaman, eğer günün ilk ve son vakitlerini zikir ve hayırla geçirmişse aradaki kötülüklerini Allahü teâlâ bağışlar.”

“Siz, mallarınız ile herkesi memnun edemezsiniz, öyle ise onları, güler yüz ve güzel ahlâk ile memnun etmeye çaksın.”

“Hasta ziyâretine tekrar tekrar gidin. Fakat bunu dört gün ara ile yapın.”

“Muhakkak Kur’ân bir zenginliktir ki, artık onun üstünde zenginlik olmadığı gibi, onunla beraber fakîrlik de yoktur.”

“Kim kalbinden sadâkat ve ihlâs ile (Lâ ilahe illallah) derse, ona Cennet vâcib olur.”

“Allah için tevâzu ve alçakgönüllülük göstereni, Allah yükseltir. Kibir edeni de Allah alçaltır. Allahı çok zikr edeni Allah sever.”

“Ümmetimden iki kişi, Allahü teâlânın huzûruna çıktı. Birisi: “Allahım! Bundan hakkımı al ve bana ver” dedi. Allahü teâlâ ona “Hakkını ver” buyurdu. O da: “Yâ Rabbi! Bir iyiliğim kalmadı, ne vereyim?” dedi. Allahü teâlâ hak sahibini: “Ne yapacaksın? Bunun iyilikten hiçbir şeyi kalmadı” buyurur. Hak sahibi: “Bari günahlarımı alsın, yâ Rabbî”der. Resûlullah (aleyhisselâm) sonra da ağlayarak; “Gün öyle büyük bir gündür ki, o günde başkalarının günahlarını yüklenmek şöyle dursun, insan kendi günahının yükünden kurtulmağa muhtaç olduğu bir gündür.” Resûl-i ekrem devam ederek: “Allahü teâlâ hak sahibine: “Başını kaldır, gözünü aç ve Cennetin şu muhteşem köşklerine bak” buyurur. Hak sahibi: “Yâ Rabbî! Cennette gümüşten şehirler, inci ve pırlantalarla işlenmiş altından köşkler görüyorum. Bunlar hangi şehîd, hangi sıddîk veya hangi Peygamberindir?” diye sorar. Allahü teâlâ “İşte o gördüğün göz kamaştırıcı köşkler, bedellerini ödeyenler içindir” buyurdu. Hak sahibi: “Yâ Rabbî! Bunların bedellerini kim ödeyebilir ki?” der. Allahü teâlâ: “Sen ödeyebilirsin” buyurur. O da: “Neyim var ki, ben bunları nasıl alabilirim” der. Allahü teâlâ: “Hakkını bu kardeşine bağışlamakla, bunlara mâlik olursun” buyurur. Hak sahibi “Hakkımı bağışladım yâ Rabbi” deyince, Allahü teâlâ: “Haydi, arkadaşının elinden tutup, beraberce Cennete giriniz” buyurur. Sonra Resûlullah

şöyle devam etti: “Allahtan korkun ve aralarınızı düzeltmeğe çalışın. Zira Allahü teâlâ kıyâmet gününde sizin aranızı düzeltir.”

“Fâsık medh olunduğu zaman, Rabbimiz gadaba gelir.”

“Peygamberler, kabirlerinde diri olup namaz kılarlar.”

Ahmed bin Ali’nin eserleri arasında, el-Müsned ve el-Mu’cem adlı kitapları meşhûrdur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-Bidâye ve’n-nihâye cild-11, sh. 130

2) El-Kâmil fit-târih cild-8, sh. 38

3) En-Nücûm-üz-zâhire cild-3, sh. 197

4) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 250

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 707

6) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 45, 290

7) Mu’cem-ül-müellifîn cild-2, sh. 17

8) El-A’lâm cild-1, sh. 171

9) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 349, 378, 1003

10) Fâideli Bilgiler sh. 68, 429

AHMED BİN CÜBBÂB

Endülüs’te yetişen İslâm âlimlerinin büyüklerinden. Hadîs ve Mâlikî fıkıh âlimi olup, aynı zamanda yüzbin hadîs-i şerîfi râvileriyle birlikte ezberden bilirdi. Künyesi, Ebû Ömer veya Ebû Amrolup, asıl ismi, Ahmed bin Hâlid bin Yezîd’dir. Kurtubalı olduğu için Kurtubî, Mâlikî âlimi olduğu için de Mâlikî denildi.

Cübbe satan babasına verilen cübbâb lakabından dolayı, İbn-i Cübbâb diye tanındı. 246 (m. 860) yılında Kurtuba’da doğdu. 322 (m. 933) yılında vefât etti.

İlim tahsili için Endülüs’ten (İspanya) başka, kuzey Afrika, Mısır, Hicaz ve Yemen bölgelerini dolaşan İbn-i Cübbâb, birçok âlimden ilim öğrendi. Muhammed bin Veddâh, Bakıyy bin Mahled, İshâk ed-Deberî, Ali bin Abdülazîz, Kâsım bin Muhammed el-Huşenî, İbn-i Ziyâd, İbrâhîm bin Kâsım, Karâtisî, Yahyâ bin Ömer; Muhammed bin Ali bin Dâig, Ahmed bin Ömer Mâlikî gibi âlimlerden ders alıp ilim tahsil etti. Hammâd bin Zeyd’den de ders aldı. Bunların birçoğundan hadîs-i şerîf rivâyet etti. Yüzbinden fazla hadîs-i şerîf ezberleyerek “hafız” oldu. Sâhib olduğu ilimleri, gittiği yerlerde yaydı. Pek kıymetli eserler yazıp, mümtaz talebeler yetiştirdi. Endülüs’te Mâlikîlerin imâmı oldu. Fıkıh ve hadîs ilminde ibâdet ve tâatte en öndeydi. Mecbûr kalmadıkça evinden çıkmaz, vaktini talebelerine ders vermek, kitap yazmak ve ibâdet etmekle geçirirdi. Her işinde Allah rızâsını düşünürdü.

Ahmed bin Cübbâb’dan, başta oğlu Muhammed olmak üzere, Muhammed bin Ahmed bin Ebî Deylem, Abdullah bin Muhammed bin Muhammed bin Ali Bâcî ve o devirde Kurtuba’da ilim tahsil edenler, ders aldılar.

Annesi anlatır: Ahmed’e hâmileyken bana bir şahıs görünüp, “Karnındaki çocuk âleme nûr saçacak” demişti.

Ebû Ömer bin Abdullah “İbn-i Cübbâb ve Kâsım bin Muhammed bin Kâsım, Endülüs’ün en fakîhleri idi” derken, İmâm-ı Zehebî, “O, asrının bir tanesiydi” buyurmaktadır.

Kâdı Iyâd ise, “Herkes onun hadîste ve Mâlikî mezhebinde emsalsiz olduğunu kabûl ederdi.” demektedir.

Mümtaz talebeler yetiştirip halkı irşâd ederken kıymetli kitaplar da yazdı. İmâm-ı Mâlik-salât, Kitâb-ül-eymân, Kitâb-ü kısâs-ı enbiyâ adlı kitaplar, İbn-i Cübbâb’ın yazdığı kıymetli eserlerden ba’zılarıdır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-1, sh. 214

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 293

3) Dîbâc-ül-müzehheb sh. 34

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 815